

*Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning
April 2005*

HANDLINGSPLAN

för socialtjänst och skola

**Rutiner för handläggning och bemötande
av flickor/unga kvinnor utsatta för
hedersrelaterat, förtryck, hot och våld**

Den slutliga versionen beräknas vara klar till december 2005

Innehållsförteckning	sid
Bakgrund	3
Läget i länet.....	4
Hedersrelaterat våld.....	6
Skola och ungdomsgård	9
Socialtjänsten	10
Handläggning av ärenden	11
Långsiktiga behov efter att placering gjorts, oavsett ålder.....	15
Exempel på bedömningsfrågor.....	16
Hedersförtryck eller tonårsproblematik.....	17
Närhetsanalys	19

Bakgrund

Flickor som lever i strängt patriarkala familjer vars fri- och rättigheter är hotade har det senaste decenniet uppmärksammats inom socialtjänst och skola. Efter mordet på Fadime Shahindal 2002 har problemet uppmärksammats även i media och bland politiker.

Länsstyrelsen utkom under 2002 med en rapport om flickor i patriarkala familjer. Enligt denna sökte 100–300 flickor under år 2001 hjälp hos socialtjänsten, skolan och kvinnojourer för olika former av förtryck och kontroll. Mörkertalet anses vara stort och underlaget är dessutom osäkert, särskilt för de äldre flickorna.

Flickorna som sökt hjälp ville veta vad de själva kan göra och vilken hjälp samhället kan erbjuda. En del funderade på att rymma, andra på självmord. Inom familjen var de utsatta för olika sanktioner för att de inte följde de regler som gällde. Sanktionerna handlar om bl.a. isolering, fysiskt och/eller psykiskt våld, hot om våld, tvångsgifte eller att skickas utomlands. Deras familjer anser att de har rätt att bestämma över flickans sexualitet, uppförande och umgänge. Det yttersta våldet är mord, alltså de s.k. hedersmorden.

Dessa flickor och ibland pojkar behöver samhällets stöd och hjälp och det är socialtjänstens ansvar att bistå dem. Som regel rör det sig om mycket ensamma flickor med få sociala kontakter utanför den egna familjen. Det är inte ovanligt att de är kontrollerade av föräldrar, bröder, kusiner och andra släktingar. Kontrollen är starkast mot döttrarna som är de som befinner sig längst ned i familjehierarkin.

Under 2003 framarbetades i Kista en handlingsplan för hur problemet ska bemötas. Arbetsgruppen bestod av samordnaren för kvinnofrid, representanter från ungdomsgruppen, mottagningssektionen, ungdomsgård och Fältgruppen i Kista.

Hässelby-Vällingbys handlingsplan *Flickor/unga kvinnor utsatta för hedersrelaterat förtryck/hot/våld* består i huvudsak av detta material. Handlingsplanen ger ledning både för arbetet inom socialtjänsten och för skolan. Delar av materialet är sammanställt av Lasse Johansson, projektledare för Västra Götalands insatser för flickor utsatta för hedersrelaterat tvång, hot och våld. Det bygger på många års arbete inom området. Materialet består av olika infopunkter och finns både för socialtjänst och för skola. I handlingsplanen finns en mall för hur man kan göra en närhetsanalys, samt ett antal vägledningspunkter som kan vara bra att gå igenom när man bedömer om det rör sig om hedersförtryck eller om en mer vanlig tonårsproblematik. Lasse Johansson har även tagit fram en mängd punkter som stödpersoner till utsatta flickor bör tänka på.

Läget i länet

Länsstyrelsen i Stockholms län utkom våren 2005 med en rapport om läget i länet för stödinsatser för ungdomar som riskerar att utsättas för så kallat hedersrelaterat våld. Vi har valt att ta med delar ur denna rapport.

Enligt kartläggningen 2002:

- var 103 flickor under 18 år aktuella inom socialtjänsten under 2001–2002
- fyra av dem fick skyddat boende
- osäkert vilket stöd övriga 99 fick, om de fick något alls.

Inom ramen för de projekt om skyddat boende som beviljades stöd av länsstyrelsen 2003–2004 rapporteras att:

- sammanlagt 151 flickor/unga kvinnor beviljades någon form av insats av socialtjänsten
- 69 av dem fick skyddat/stödboende (ca hälften under 18 år gamla)
- övriga 82 fick någon form av öppenvårdsinsats, ekonomiskt bistånd eller annat.

På grund av problemets art – där att ta kontakt med myndigheter eller att berätta om förtrycket anses vara ett svek eller en skamlig handling i sig – finns det grund att anta att mörkertalet är stort.

Stöd till målgruppen, generella drag

Socialtjänsten har svårt att nå utsatta flickor/ungdomar i tidigt skede. Utsatta ungdomar vänder sig oftast till frivilligorganisationer som drivs av och för invandrande kvinnor, eller till skolans personal.

Samverkan olika myndigheter emellan värderas högt och samverkan kommuner emellan ökar men det finns ännu ingen bra modell för smidig och effektiv samverkan mellan frivilliga aktörer och myndigheter.

Frivilligorganisationer som drivs av och för invandrade kvinnor bär på en orimligt stor börda i förhållande till sina resurser och formella möjligheter. De släpps fortfarande inte in av socialtjänsten på ett bra sätt i arbetet på individnivå. Deras kompetens tas ofta inte tillvara eller värderas inte rättvist såsom när de ombeds ställa upp som tolkar, medlare, kontaktpersoner m.m. utan ersättning.

Kvinnojourer och motsvarande verksamheter som är fria från myndighetsutövning och har ”kulturkompetens” får lättare kontakt med utsatta flickor och ungdomar och insyn i deras problem.

ändå händer det att...

Kommuner ”äter upp” eller ”svälter ihjäl” kvinnojourer och hjälp- och stödverksamheter som drivs av och för invandrare kvinnor/flickor med utländsk härkomst.

Men det blir sakteligen bättre.

Kommuner satsar på kompetensutveckling/metodutveckling och handlingsplaner
Fler kommuner är aktiva och projektansökningar 2004–2005 är både bättre och fler.

Skyddat boende i sig är ingen lösning Skyddat boende är inte allt

Aktuella studier tyder på att:

- tidiga interventioner
- hög kompetens i medling och förhandling
- adekvata interventioner och öppenvårdsinsatser som följs upp under lång tid
- långvarigt psykosocialt stöd till den utsatta ungdomen och familjen

kan förebygga att behov av skyddat boende uppstår

*”starka träd böjs inte
de bryts
och brister...”**

Det avgörande är att förstå de utsatta barnen/ungdomarnas process och därmed vilket stöd de behöver före, under och framför allt efter en konflikt med familjen.

Det råder fortfarande stor oklarhet över vad som menas med hedersrelaterat våld.

Vad är det specifika med det?

Var drar man gränsen i förhållande till andra former av mäns våld mot kvinnor och till vanliga tonårskonflikter m.m.?

* Märta Tikkanen

Hedersrelaterat våld

Vad handlar det om?

Hur känner vi igen det?

Länsstyrelsen i Stockholms län utkom i mars 2005 med en skrift om hedersrelaterat våld, som vi valt att presentera i sin helhet.

En heders man

- Har förmåga att leda, ta hand om och beskydda sin familj
- Kan försörja sin familj
- Har kontroll över beteendet och sexualiteten hos kvinnorna som är under hans beskydd och ser till att de lever upp till kollektivets rådande normer och värderingar
- Värnar om, försvarar och för vidare systemets normer och värderingar (om ”nödvändigt” med bruk av våld)

Den man vars heder kommer på skam – t.ex. genom att han förlorar kontrollen över kvinnorna under hans beskydd – betraktas som opålitlig.

Han kan därför nekas jobb, lån, rätten att ingå avtal/affärstransaktioner, rätt att köpa/förvalta egendom, delta i beslut, ha ansvarsuppdrag i samhället, m.m.

Mannens heder = Familjens heder

Skammen och konsekvenserna därtill drabbar hela familjen.

*”Din släkt är din kropp Ayla.
Pappa är huvudet,
mamma händerna,
dina farbröder fötterna,
och så vidare..*

*Händer det något
med en del av din kropp,
så angår det oss alla.*

*Gör du något dumt
med en del av din kropp
så får vi alla skulden”***

Hedersrelaterat våld

** Ur Pia Höjebergs bok ”Aylas saga”, 2004

Våld mot flickor och kvinnor som utövas med *uttalade* hedersmotiv och som får stöd av merparten av kollektivet/familjen/släkten

Komponenter

- Våldet ses och uttalas som en legitim, oundviklig handling för att straffa kvinnors olydnad, bevara familjens heder och värna om släktens anseende = social överlevnad.
- Ett rykte kan vara tillräckliga skäl för bestraffning.
- Våldet är kollektivt beslutat och inte sällan även kollektivt utövat (också kvinnor kan medverka).
- Hederstänkandet har en avgörande roll och finns alltid i bakgrunden.
- Våldet drabbar individer av kvinnokön från det att de blir könsmogna, dvs. från ca tolv – trettonårsåldern och under resten av livet.
- Det yttersta våldet, som har till syfte att ”tvätta bort skammen” eller ”göra sig av med skamfläcken” är alltid genomtänkt och väl planerad.
- Förövarna beskyddas merparten av släkten/kollektivet.

Våldet är framförallt psykiskt

Kränkning

Skuld- och skambeläggning

Förödmjukelser

Nedvärdering

Undandragen kärlek och omsorg

Förföljelse

Hot

och...socialt

Isolering

Förbud mot att delta i normala aktiviteter i samhället

Tvång till avvikande klädsel / beteende

Deprivation / ekonomisk nöd

Ofrivilligt bortförande

Våldets psykiska och sociala former är samtidigt tecken/varningssignaler.

Om de uppmärksammas i tid och hanteras på rätt sätt kan det förebygga kriser och tragedier.

I förlängningen är våldet även sexuellt

Ofrivilligt äktenskap = tvång till oönskat sex med en viss man.

Det finns ingen möjlighet att vägra... eller att hålla sig undan...

Ansvar för en flickas/kvinnas beteende och sexualitet flyttas över från fadern och uppväxtfamiljen över till maken när hon gifter sig.

Om fadern/familjen märker att de håller på att förlora kontrollen över henne ser de ofta till att gifta bort henne så snart som möjligt.

Gör hon något ”opassande” som gift är det inte längre hennes ursprungsfamilj utan hennes makes / makens familjs heder som kommer på skam.

...och våldet är också fysiskt – från örfil till mord

Våldet kan även drabba pojkar och unga män om de allierar sig med eller på något annat sätt stödjer eller beskyddar en flicka/kvinna som inte fogar sig

eller

inleder en relation med en flicka/kvinna och han själv eller relationen inte godkänns av hennes familj

eller

inleder en relation med en flicka/kvinna som redan "tillhör"/utlovats till en annan man

Våldet kan även utövas mot individer av båda könen på grund av sexuell läggning som av kollektivet utdöms som avvikande

Och mot kvinnor om de inte är fruktsamma.

Religion? Etnicitet? Utbildning? Exil?

Hedersrelaterat våld beskrivs redan i texter från år 1 600 före Kristus och därmed före profeten Mohammed.

Det praktiseras än idag av *avgränsade grupper* inom kristna, muslimska och judiska samhällen och även av sekulariserade individer.

Det går inte att direkt knyta det till en viss etnicitet / kultur, utbildningsnivå eller socioekonomisk tillhörighet.

I vissa länder beskyddas det i lag. Lagarna skrivs och tillämpas av de högst utbildade och mäktigaste männen i samhället.

I varje etnisk grupp och även inom varje familj finns individer som helt stödjer det och individer som helt tar avstånd från det.

Exilen / invandrarskapet kan i vissa fall förstärka och i andra fall tona ner hedersrelaterade traditioner.

Hedersrelaterat våld, Länsstyrelsen i Stockholms län, Maria Pilar Reyes, våren 2005.

Skola och ungdomsgård

När flickor i skolan eller på ungdomsgården visar tecken på att något är fel

Skolan är av extrem vikt då det gäller att upptäcka hedersrelaterat förtryck mot flickor och även när det gäller att ge stöd. Skolan kan vara den enda arenan som flickan tillåts vara på utanför hemmet och utan att andra familjemedlemmar är med. Skolpersonal har som regel den dagliga kontakten med flickorna och det är främst till dem som de hjälpsökande vänder sig för råd och stöd till att börja med. Det är för det långsiktiga arbetet mycket viktigt med kontinuitet i samarbetet mellan skola och socialtjänst så att skolpersonal känner sig trygga med och vågar anmäla eller stötta flickorna att ta kontakt med socialtjänsten. Så snart skolpersonal känner oro för att en flicka lever under förhållanden som här beskrivs har de anmälningsskyldighet.

I skolan kan man arbeta förebyggande genom att:

- diskutera mänskliga rättigheter i undervisningen och särskilt flickors rättigheter.
- i kontakten med föräldrarna vara tydlig med vilka regler som gäller i vårt samhälle
- i utvecklingssamtalen diskutera med föräldrarna. T.ex. vikten av att flickor får tillräckligt med utrymme för att studera och för att utöva fritidsaktiviteter.
- uppmärksamma hur pojkar förhåller sig till sina systrar/släktingar i skolan och arbeta med både pojkar och flickor kring detta
- ungdomsgården arbetar med flick- och pojkgrupper där ämnet tas upp.

Genom att vara lyhörd och alert på hur flickorna i skolan har det kan skolan även hjälpa utsatta flickor att få stöd och hjälp.

KOM IHÅG!

Skolan kan avlasta ansvar för flickan genom att göra en anmälan. Då är det inte hon som förrätt familjen genom att be om hjälp. Hon behöver då inte ta ansvar för att socialtjänsten kontaktats. Det ansvaret hamnar där det bör ligga, hos vuxna i hennes omgivning. Att en anmälan kommer in kan dock även göra situationen allvarligare för flickan. Det är därför viktigt att förbereda anmälan på ett bra sätt.

Tecken som kan vara orsak till oro:

Får inte följa med på skolresor eller gå på klassfester.

Får inte delta i sexualundervisning, gymnastik eller engagera sig i vissa fritidssysselsättningar.

Får inte ha killkompisar

Byter kläder eller sminkar sig i skolan.

Måste alltid gå direkt hem efter skolan.

Är tvungen att ta för stort ansvar för hushållsarbetet i hemmet.

Tvingas bära slöja.

Får inte gå på ungdomsgården kvällstid p.g.a. att det finns pojkar där.

När man känner oro

Prata med flickan om din oro.

Var tydlig med att informera om din anmälningsplikt, så att inte flickan känner sig lurad om du måste göra en anmälan.

Prata med varandra. Vad ser övrig personal, t.ex. skolsköterska, kurator och gårdspersonal. Ta upp ärendet på elevvårdskonferens.

Kom ihåg anmälningsplikten!

Ert ansvar är att anmäla och även om det visar sig i efterhand att er oro varit grundlös, så har ni inte gjort fel när ni anmält.

Innan en anmälan görs eller föräldrarna informeras, konsultera alltid kontaktpersonen vid Öppenvårdssektionen. Diskutera med kontaktpersonen om hur ni ska gå till väga vid eventuell anmälan och vid information till föräldrar. Det kan behöva finnas en beredskap för att skydda flickan då föräldrarna informeras.

Socialtjänsten

Ansvar för att ge stöd och hjälp åt flickor utsatta för hedersrelaterat förtryck/hot/våld har Barn och Ungdomssektionen, flickor 0-12 år Barngruppen flickor/unga kvinnor 13- 20 år Ungdomsgruppen och unga kvinnor över 20 år utreds vid Hässelbymottagningen. Ur juridiska aspekter finns det flera skillnader i handläggningen av ett ärende som rör en flicka under 18 år jämfört med en myndig kvinna. Vi har därför gjort en uppdelning nedan.

Det är dock viktigt att komma ihåg att myndighetsåldern för flickorna och för deras familjer kan ha väldigt liten betydelse. Flickans självbestämmanderätt ökar sällan i och med att hon blir myndig enligt lag.

Hedersförtryck eller tonårsproblematik?

I verkligheten är få ärenden så enkla och lättbedömda som vi skulle önska och i de familjer socialtjänsten kommer i kontakt med finns en blandad problematik där det inte alltid är så lätt att urskilja vad som är vad. Det blir därför av extrem vikt att utredningar där man misstänker hedersrelaterat förtryck/hot/våld görs mycket noggrant.

Handläggning av ärenden

Ärenden rörande flickor/unga kvinnor handläggs av Barn och Ungdomssektionen. Kvinnor som är över 20 år handläggs vid Hässelbymottagningen

Arbetet i den akuta situationen med flickan

Informera flickan noggrant om vad det innebär om vi får reda på allvarliga saker t.ex. att hon blir utsatt för hot eller misshandel, att vi är skyldiga att inleda en utredning om flickan är under 18 år och att vi då även måste informera hennes föräldrar.

Om hon endast vill ha samtalsstöd eller behöver tala med någon innan hon bestämmer sig för vad hon vill, informera henne om att ni kan boka en tid på ungdomsmottagningen eller hjälpa henne att få kontakt med annat stöd.

Ta det flickan säger på allvar. Låt hennes berättelse ta den tid hon behöver utan att lägga ord i munnen på henne.

För att flickan ska få rätt insats är det viktigt att en noggrann bedömning av problematiken görs. Använd bedömningsfrågorna på sid. ? och vägledningspunkterna på sid ?
Hedersförtryck eller tonårsproblematik.

Ge det stöd som krävs, varken mer eller mindre. Gå inte längre än vad flickan själv vill, men hjälp henne med det hon behöver. Kom ihåg att hennes situation är allvarlig. Hon behöver tid för att känna förtroende för den person som hon lämnar ut sin familj till.

Vid behov av tolk, anlita alltid en kvinnlig tolk.

Överväg flickans behov av skydd. När man bedömer om en ung person far illa i sin familjemiljö kan man inte bara utgå ifrån hur många slag hon får och hur ofta detta sker. Det är lika viktigt att se hur den behandling hon utsätts för påverkar psykiskt. En kompetent bedömning ska innehålla både det faktiska händelseförloppet samt en emotionell påverkan och känslomässiga reaktioner på dessa.

Om några kontakter ska tas, låt flickan i möjligaste mån själv vara med och bestämma vilka.

Socialekreteraren kan vid behov behöva konsultera kunnig person på området. Kruton är ett kris- och utredningshem för flickor i Stockholm. De kan även bistå med konsultation för socialekreterare i stadsdelsförvaltningarna. Kruton har telefon 08-508 44 550.

Om flickan blivit misshandlad, se till att hon får läkarvård och att hennes skador dokumenteras.

Huruvida en polisanmälan ska göras eller ej kan man ta ställning till senare under utredningen. Flickor över 18 år bestämmer själva om de vill polisanmäla eller ej. Informera dock om att det kan vara viktigt i framtiden att en polisanmälan gjorts, särskilt i de fall då det rör sig om en gift flicka som inte har permanent uppehållstillstånd i Sverige och som riskerar att utvisas om hon skiljer sig. Det kan även vara viktigt vid en ansökan om bostadsförtur.

Arbetet i den akuta situationen med föräldrarna

Ett av de vanligaste misstagen inom socialtjänsten är att man alltför snabbt försöker sammanföra ungdomen med sina föräldrar för att få till en försoning.

Trots detta måste socialtjänsten inleda en parallellprocess genom att snabbt påbörja ett familjearbete.

Syftet är då inte att omedelbart återknyta kontakten mellan ungdomar och föräldrarna utan främst att minska stressen och påfrestningarna hos familjen. Om inte föräldrarna informeras och får tid att träffa socialtjänsten är risken stor att de agerar på andra arenor, t.ex. i skolan, hos polisen, inom flickans kamratkrets och hos släktingar.

Detta kan öka riskerna för att flickan ytterligare far illa.

Under utredningen

Gällande rutiner vid utredningen av ärenden för flickor under 18 år är i huvudsak samma som vid andra ungdomsutredningar, alltså:

Inled utredning jämlik 11 kap 1 och 2 § Socialtjänstlagen. Om flickan behöver skydd ta ställning till om detta kan ges enligt SoL eller om LVU måste användas. Flickan kan ges skydd innan föräldrarna informeras.

Träffa föräldrarna för att informera dem utan att flickan är med. Se till att hon inte är i närheten. Hon ska inte behöva höra vad som utspelar sig i samtalet.

Var noga med journalföringen, beskriv detaljerat när det gäller förtryck/hot/våldsbilden.

Informera föräldrarna om socialtjänstens myndighetsbeslut. Om flickan är över 15 år är hon part i ärendet och ska också delges de beslut som fattas.

Utredningen ska slutföras och vid behov måste långsiktiga insatser planeras för flickan. Vårdnadshavarna ska informeras om utredningen.

Följande bör man dock specifikt tänka på i dessa ärenden:

Om flickan är under 18 år och det bedöms att hon kan bo kvar i hemmet under utredningen bör en kunnig kvinnlig kontaktperson tillsättas för att ge henne stöd, samt utöva kontroll så att flickan inte far illa. Kompetenta kontaktpersoner finns på t ex Kruton, Elektra och Somaya.

Vid gemensamma möten med föräldrarna och flickan ska tolk alltid användas även om familjen talar svenska. Detta för att försäkra sig om att inte flickan utsätts för muntliga hot eller påtryckningar under mötet. Acceptera inte att en släkting används som tolk och om de själva föreslår en professionell tolk, fråga alltid flickan om hon tycker att personen är okey.

För att få en tydlig bild av flickans situation och vilka möjligheter som finns för att förändra situationen, gör gärna en närhetsanalys enligt Göteborgsmodell, se sid *Klart dec 2005*.

Överväg om behov finns av att sekretessbelägga delar av utredningen för vårdnadshavarna. (Gäller om flickan är under 18 år)

Behöver andra åtgärder vidtas till skydd för flickan, såsom t.ex. skyddade personuppgifter, spärrmarkering m.m. *Lägg in hur detta görs eller hänvisa till en flik med sådan info. Skrivs in i dec 2005*

Om flickan är under 18 år och utredningen avslutas utan beslut om placering eller om hon är över 18 år och väljer att stanna i familjen

Försök komma överens med familjen om att ha ett uppföljningsmöte efter några månader som även omfattar ett enskilt samtal med flickan. Är flickan över 18 år försök upprätthålla en kontakt med henne eller gör upp om ett uppföljningssamtal några månader senare för att kolla hur hon mår.

Försök förmedla någon frivillig kontakt till flickan, t.ex. ungdomsmottagningen eller fältgrupp.

Förse flickan med information om var hon kan få stöd och råd, samt se till att hon om hon är under 20 år har Barn och ungdoms jourtelefonnummer eller om hon är över 20 år har numret till mottagningssektionen.

Skyddat boende

Placering av flickor under 18 år ska göras med vuxna i omedelbar närhet. Lämna aldrig flickan ensam över natten. Om placering görs i familjehem, var mycket noggrann med valet och tänk på att inte placera i ett hem där det finns tonårspojkar.

Kruton är ett kris- och utredningshem för flickor i Stockholm, de har telefon 508 44 550.

Ekonomi

Se till att flickan har pengar för omedelbart behov. Hon måste ha en fungerande ekonomi så att hon inte återvänder till sin familj p g a detta. Skriv underlag till ekonomisektionen om det behövs.

Om flickan har en akt gemensam med föräldrarna, ta ställning till om en egen akt behöver läggas upp på flickan.

I de fall flickans föräldrar har underhållsstöd (bidragsförskott) ska försäkringskassan kontaktas för indragning av detta vid en placering. Vid en längre placering ska även barnbidrag dras in.

Den rättsliga processen:

En utredning inleds om flickan är under 18 år enligt kap 11 §§ 1o2 socialtjänstlagen. Efter att utredningen inleds har socialtjänsten fyra månader på sig att slutföra utredningen. (Om flickan är över 18 år inleds utredning enligt kap 11 § 1 socialtjänstlagen och det finns ingen tidsgräns för utredningstiden.) Om det under en utredning enl. kap 11 §§ 1o2 blir nödvändigt att sekretessbelägga uppgifter för vårdnadshavarna sker det enligt SekrL 14 kap 5 § eftersom vårdnadshavarna är part i målet. Efter avslutad utredning sker sekretessbeläggningen enligt SekrL 14 kap 4 § 2 st.

Om socialtjänsten behöver omhänderta en flicka omedelbart sker det enligt § 6 LVU. Detta beslut är ett ordförandebeslut av ordföranden i sociala delegationen, d.v.s. tjänstemännen kan inte själva fatta ett sådant beslut. Ett placeringsbeslut enligt § 11 LVU måste alltid fattas

tillsammans med ett omedelbart omhändertagande. Senast 1 vecka efter att omhändertagandet verkställts, flickan placerats, ska en kort promemoria med beskrivning av varför omhändertagande måste ske sändas till länsrätten. Om beslutet inte underställs länsrätten upphör det omedelbara omhändertagandet att gälla. Senast fyra veckor efter att det omedelbara omhändertagandet verkställts måste socialtjänsten ansöka hos länsrätten om vård enligt LVU. Om länsrätten bifaller socialtjänstens ansökan om LVU vård, måste detta beslut omprövas eller övervägas var sjätte månad.

Kräver vårdnadshavarna att få reda på var flickan är placerad och socialtjänsten anser det nödvändigt att inte röja vistelseorten för dem sker detta med stöd av LVU 14 kap 2 st. 2 p. Kräver vårdnadshavarna att få prata med eller skriva brev till flickan och socialtjänsten anser det nödvändigt att besluta om inskränkningar i brev och telefonkontakten för vårdnadshavarna sker det med stöd av LVU 14 kap 2 st. 1 p. Båda dessa beslut kan fattas av sektionschef och måste anmälas vid nästa nämndsammanträde.

Långsiktiga behov efter att flickan placerats

Flickan bör även fortsättningsvis ha samma socialsekreterare som vid utredningen för att skapa en god relation och förståelse för hennes situation. Var noga med att träffa flickan ensam vid upprepade tillfällen.

Tänk på att en brytning med familjen får stora konsekvenser för flickans liv som hon själv kan ha svårt att greppa.

Fundera noggrant på hur kontakten med föräldrarna/familjen ska se ut.

Lyssna noga på alla berörda. Upprätta kontrakt mellan flickan och hennes nätverk om det är möjligt.

Ge inte flickan dåligt samvete genom att fungera som en länk som förmedlar hur mycket familjen saknar henne och hur dåligt hon får dem att må. Resonera med henne om hur mycket information om familjen hon vill ha.

Hur kan flickans framtida boende se ut. Det är i dagsläget mycket svårt att hitta bostäder, både i Stockholm och på annan ort. Kommunerna har inget samarbete som innebär att de tar emot bostadssökande från andra kommuner. Socialtjänsten kan hjälpa till med att söka bostadsförtur och förmedla kontakter, men det är förtursbyrån som fattar besluten.

Det är viktigt att upprätthålla kontinuerliga samtal mellan flickan och hennes socialsekreterare. Det är angeläget att följa upp eventuella avtal som gjorts mellan flickan och hennes familj.

Ibland kan det vara bra för flickan att komma i kontakt med andra som befunnit sig i liknade situationer. Se listan på skyddade boenden och stödorganisationer. *Lägg in i lista, klart dec 2005*

Informera familjen om det svenska samhällets demokratiska värderingar och regler. Som regel rör det sig om mycket ensamma flickor med få sociala kontakter utanför den egna familjen.

Även föräldrarna och eventuella syskon kan behöva stödjande samtal. Dessa ska inte utföras av utredande socialsekreterare. Remittera till familj- och rådgivningsgruppen vid öppenvårdssektionen.

Återförening

En eventuell återförening får inte påskyndas. Det kan behövas år innan flickan kan återse sin familj och det måste ske på hennes villkor.

Exempel på bedömningsfrågor

Vad är det som gör att du kommer hit just idag. Är det något speciellt som har hänt just nu?

Har du pratat med någon om dina problem tidigare, i sådana fall, med vem?

Vad är du mest rädd ska hända?

Vad hoppas du ska hända, vad skulle du vilja ha hjälp med?

Vad tror du händer om dina föräldrar får veta att du kommit hit?

Har någon annan i din släkt eller någon som du känner tidigare kontaktat socialtjänsten för en liknande situation? Vad hände då?

Om du har syskon, hur har det sett ut för dem?

Finns det någon i familjen/slakten som kan ge dig stöd?

Som ytterligare stöd i att göra en bedömning av vilken slags problematik det handlar om, se sid. *Skrivs in december 2005. "Hedersrelaterat förtryck eller tonårsproblem, några vägledningspunkter"*

Hedersrelaterat förtryck eller tonårsproblem? Några vägledningspunkter

Viktig grundinformation för kartläggning

Flickans och familjens etniska bakgrund

Religionens betydelse i familjen

Vilka vardagliga regler gäller?

- tider
- umgänge
- aktiviteter
- skolarbetet
- hemarbete
- annat

Vilka krav finns om utseendet?

- klädsel
- smink
- annat

Vad har sagts om flickans framtid?

- förlovning och giftermål
- studier
- boende
- annat

Vilka bestraffningar används /hotas med och för vilka ”regelbrott”:

- starkare begränsat livsrum
- pengar
- hot om fysisk bestraffning
- utfört våld
- hot om mord
- annat

Flickans egna krav i relation till regler, krav, framtidsplaner och bestraffningar som finns

Vilka vardagliga regler vill hon ska gälla:

- tider
- umgänge
- aktiviteter
- skolarbetet
- hemarbete
- annat

Vilka krav har flickan om utseendet:

- klädsel
- smink
- annat

Vilka krav har flickan om sin framtid:

- förlovning och giftermål
- studier
- boende
- annat

Vilka "bestraffningar" kan hon acceptera och för vilka "regelbrott"?

Närhetsanalys

Vilka utgör hot mot flickan och hennes mänskliga rättigheter?

Vilka hedersförtryckare bor i Sverige?

Vad heter de, var bor de, vilka föreningar är de med i?

Fader

Moder

Bröder

Systrar

Farföräldrar

Morföräldrar

kusiner

far- och morbröder

fastrar, mostrar

F.d. eller nuvarande pojkvän

Andra

Vilka hedersförtryckare bor i hemlandet?

Vad heter de, vilken relation har de till föräldrarna, den utsatta, vilka bindningar, deras status i familj/släkt

Fader

Moder

Bröder

Systrar finnas

Farföräldrar

Morföräldrar

Kusiner

Far- och morbröder

Fastrar, mostrar

F.d. eller nuvarande pojkvän

Andra

Andra fakta om hedersförtryckarna i Sverige

Vad har de för sysselsättning?

Vad har de för utbildning?

Finns någon som är kriminellt belastad?

Finns någon som kan bedömas som extra våldsbenägen?

Finns någon som har speciellt inflytande utöver föräldrar?

Lista dem som utgör största faran i flickans närhet

Namn

Bostadsort

Sysselsättning

Utbildning

Vad kan dessa tänkas göra?

Vilka är neutrala till flickans krav och rättigheter?

Sådana som ej är pådrivande och kanske kan vinnas för flickans rättigheter.

Vilka är de?

Vad gör de?

Vilken utbildning har de?

Vilka är deras status?

Vilka är deras relationer till den utsatta?

Vilka är deras relationer till föräldrarna?

Kan de påverkas till flickans förmån?

Lista dem som eventuellt kan vinnas för flickans sak i ett kritiskt skede

Namn

Bostadsort

Sysselsättning

Utbildning

Hur kan deras neutrala inställning påverkas positivt?

Vilka är positiva till flickans krav och rättigheter?

Vilka positiva krafter bor i Sverige?

Vad heter de, var bor de, vilka föreningar är de med i?

Fader

Moder

Bröder

Systrar

Farföräldrar

Morföräldrar

kusiner

Far- och morbröder

Fastrar, mostrar

F.d. eller nuvarande pojkvän

Andra

Vilka positiva krafter bor i hemlandet?

Vad heter de, vilken relation har de till föräldrarna, den utsatta, deras status i familj/släkt ev. påtryckningsmöjligheter?

Fader

Moder

Bröder

Systrar

Farföräldrar

Morföräldrar

Kusiner

Far- och morbröder

Fastrar, mostrar

F.d. eller nuvarande pojkvän

Andra

Andra fakta om positiva krafter i Sverige

Vad har de för sysselsättning?

Vad har de för utbildning?

Vilken status har de för familj och släkt?

Kan de utöva någon form av påtryckningar?

Lista de som är de främsta positiva krafterna i flickans närhet

Namn

Boende

Sysselsättning

Utbildning

Hur kan de användas, kontaktas?

Om pojkvän finns

Namn

Bostadsort

Sysselsättning

Utbildning

Religion

Etnisk bakgrund

Hur lång är relationen

Har samlag skett

Hans inställning till deras relation och hedersproblemen som följer

Hur ser hans familj ut – eventuell relation till flickans familj

Hans familjs hållning till relationen

Flickans uppfattning om pojkens mod och betydelse för henne och hennes olika beslut

Vilka känner till relationen

Kompisar i flickans närhet och deras hållning

Flickkompisar, vilka är de och vad anser de

Killkompisar, vilka är de och vad anser de

Vilka kan hjälpa

Vilka kan stjälp

Andra vuxna i flickans närhet och deras hållning

Vilka är de

Vilka kan ge stöd

Vilka kan förstöra för flickan

Lasse Johansson, projektledare för Västra Götalands insatser för flickor utsatta för hedersrelaterat tvång, hot och våld, har även angivit punkter som stödpersoner till utsatta flickor bör tänka på:

En stödperson ska tidigt i kontakten förklara sin roll.

Stödpersonen ska inte ge råd om vad som är bäst, utan samtala om olika alternativ och ge stöd åt det alternativ som flickan väljer.

En stödperson ska ställa sådana frågor att flickan blir säkrare på sin väg och hjälpa henne att ta de kontakter hon behöver.

Stödpersonen ska bidra till medvetenhet utan att påverka men genom att ställa frågor som hjälper flickan att tänka efter ordentligt.

Tecken på för låg medvetenhet hos flickan är:

- för starkt bunden till sin pojkvän
- naivt tänkande/resonerande om följderna för henne själv och om familjens agerande.

Tecken på god medvetenhet hos flickan är:

- ser sina mänskliga rättigheter
- vet vilka följder hennes beslut kan få för henne själv
- vet familjens reaktioner
- är självständig i sitt beslut och vågar kämpa.

Bidra till flickans mod och uthållighet vid flykt/flytt genom att:

- i samtal återkomma till varför hon flytt,
- inte bara ge skydd utan också ge meningsfull sysselsättning
- ordna nytt kontaktnät.
- ifrågasätta alla kontakter med familjen över en tid.

Bli inte besviken. Se upp med dina egna känslor